

Oslo, 6. mars 2024

Til: Kommunal- og forvaltningskomiteen (kommunal-forvaltning@stortinget.no)

Vi viser til Representantforslag 76 S (2023–2024) fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Lan Marie Nguyen Berg og Une Bastholm (Dokument 8:76 S (2023–2024)).

Naturvernforbundet ønsker med dette å gi innspill til de 19 forslagene.

Vi understreker at det er et svært omfattende arealpress på naturen og artstap, både globalt, nasjonalt og lokalt. Dette er tydelig adressert i naturavtalen. Faglig er dette grundig dokumentert gjennom det internasjonale naturpanelets (IPBED) mange og svært omfattende kunnskapsrapporter. Det samme har vi på nasjonalt nivå, både gjennom Artsdatabankens omfattende og kunnskapsbaserte fagrapporter (www.artsdatbanken.no), mye annen naturforskning (blant annet www.nina.no) og avsløringer i media, blant annet NRK. Dette beskrives også presist i representantforslaget, og Naturvernforbundet ber om at Stortinget tar dette på største alvor: Vi er allerede på overtid for å sette inn ambisiøse tiltak for å stanse tap av natur også i Norge.

Det er ingen grunn til at Norge, som et ressurssterkt land, skal ha mindre ambisiøse mål enn det naturavtalen har satt for verden som helhet. Det betyr blant annet at vi må verne 30 prosent av Norges hav- og landområder og restaurere 30 prosent av delvis ødelagt natur.

Naturvernforbundet viser samtidig til våre innspill til regjeringens arbeid med stortingsmelding for norsk oppfølging av naturavtalen og minner om vårt omfattende fellesinnspill med mange andre naturorganisasjoner gjennom rapporten «For Naturen» ([En redningspakke for naturen - Naturvernforbundet](#)). Dette er en pakke som svarer på naturavtalens 23 delmål med over 300 forslag til tiltak.

Vi vil særlig understreke at det er bred fagøkonomisk enighet i bakgrunns-beskrivelsen og kunnskapsgrunnlaget som legges til grunn i Representantforslaget. Forslagene er etter vår mening med ett unntak svært viktig og riktige tiltak som norsk natur trenger. Naturvernforbundet gir derfor full støtte til alle forslagene i representantforslaget med unntak av forslag 4 om arealavgift.

Derfor mener vi arealavgift ikke er veien å gå

Naturvernforbundet mener at en sjablongmessige naturavgifter ikke er smart. Punkt en er at det viktigste tiltaket for å bevare natur er vern. Gjennom naturavtalen har Norge og de andre landene i verden forpliktet seg til å verne 30 prosent av land og hav, og restaurere minst 30 prosent av degradert natur, innen 2030. Det kreves helt andre grep enn naturavgift for å sikre slikt vern.

I tillegg til vern har Norge også identifisert mye natur som skal beskyttes langt sterkere. Dette gjelder «utvalgte arter og naturtyper», myr, den biologisk viktige naturskogen, strandsone, villreinområder, nasjonale laksevassdrag og -fjorder samt artsrike kulturlandskaper. Dette er eksempler på natur som skal beskyttes mer og bedre enn annen natur. Her har ikke naturavgift noen økologisk bevaringsfunksjon. Det holder ikke om det koster mye penger å bygge ned villreinens leveområder eller ødelegge nasjonale laksefjorder. Dette er eksempler på natur som er umistelig og som ikke kan kjøpes fri.

Gjennom den kommunale arealplanleggingen av hytter, veier, næringsparker og boligområder kunne en slags naturavgift vært nyttig. Hvis det var mye mer kostbart å bygge i et naturområde enn i allerede ødelagt natur, kunne det kanskje ha styrt utviklingen i en annen retning. Men det ville vært enda mindre aktuelt å bygge i naturen om det ikke var regulert til utbygging i det hele tatt. Å unngå inngrep må alltid ha første prioritet, jamfør prinsippene i tiltakshierarkiet. Dette er også diskutert i NINA Rapport 2097 (2022), som ser på naturavgift basert på kostnader ved restaurering og kompensasjon. Rapporten konkluderer med at slike virkemidler alene «ikke vil gi naturen en utbyggingsprosjekt beskyttelse som kan begrense eller stoppe tapet av naturmangfold i».

Naturvernforbundet mener det må etableres strengere politiske og juridiske rammer for bedre å ivareta natur og unngå nedbygging. Et oppdatert lovverk som ivaretar reelle økologiske utfordringer og møter målene i naturavtalen vil være bedre for naturen og trolig gi et langt bedre og nasjonalt like effekt enn nye avgifter. Med naturavgift vil dette være den kjente størrelsen, mens nedbyggingen fortsatt styres av markedets betalingsvilje. Det vil neppe gi tilstrekkelig naturbeskyttelse.

Et annet spørsmål er om naturavgifter kan påvirke skogbruket, jordbruket, oppdrettsnæringen eller fiskeriene i mer naturvennlig retning. Disse har betydelig naturpåvirkning på store arealer, og er subsidiert med billig diesel, og skogbruket har flere miljøfiendtlige subsidieordninger. Man bør avskaffe slike subsidier i tråd med naturavtalen, men også innenfor disse næringene vil ikke sjablongmessige naturavgifter særlig treffsikre. Også overfor disse næringene vil forbedret sektorlovverk med mye mer fokus på en økologisk kunnskapsbasert forvaltning være å foretrekke.

Målet for naturforvaltningen framover må være å stanse tap av natur og naturødeleggelse. Naturvernforbundet konkluderer med at bedre sektorlovverk, mer kunnskapsbasert naturforvaltning, arealnøytralitet og mer vern er langt viktigere verktøy enn naturavgifter.

Klimautvalget 2050

Vi viser også til *særlig viktige anbefalinger fra Klimautvalget 2050, som også er relevant å se i sammenheng med Representantforslaget. Blant annet peker de på følgende:*

- Nasjonale myndigheter setter klare rammer for kommunenes ansvar.
- Det tradisjonelle vernet blir betydelig økt for alle økosystemer, spesielt for hav, myr, og skog. For å bidra til å begrense hogst i gammel skog som ikke har formelt vern, anbefaler utvalget at det innføres meldeplikt på nasjonalt nivå for avvirkning i områder med biologisk gammel skog.
- Innsigelse brukes aktivt for å gi rettledning og føringer til kommunene.
- Det innføres et krav om «planvask», slik at kommunene reviderer kommuneplanens arealdel og vedtatte reguleringsplaner (eldre enn 5 år), for å ta ut områder avsatt til ulike former for utbygging, men som ikke tar nødvendig hensyn til klima- og miljømålene.
- Det innføres et krav om «prosjektvask» for vedtatte samferdselsprosjekter som ikke er gjennomført.

- Det etableres naturregnskap og arealregnskap både for nasjonalt, fylkeskommunalt og kommunalt nivå.
- Natur- og klimakompetansen styrkes i alle kommuner, fylkeskommuner og hos statsforvalteren.

Synspunkter fra Naturvernforbundet til Klimautvalget 2050 som er relevante for Dok 8-forslaget:

En intakt natur er i et klimaperspektiv viktig for å hindre klimagassutslipp fra arealbruk, ta opp og lagre mer karbon samt dempe de negative konsekvensene av blant annet mer nedbør og ekstremvær. I tillegg er det avgjørende å ta vare på artsmangfoldet og sikre naturens økosystemtjenester, og da må vi forvalte arealene riktig. I et klimaperspektiv er skogene i Norge viktige, da de tar opp og holder på store mengder karbon, ikke minst i jorda. Også myrene er svært viktige karbonlagre.

Det er kommunene som har ansvaret for arealpolitikken. Vi ser per i dag ikke for oss at noe annet forvaltningsnivå skal ta over disse oppgavene. Det som imidlertid trengs, er sterkere føringer som gjør at kommunene bidrar til å innfri internasjonale og nasjonale mål og forpliktelser. Det er få insentiver til dette i dag, men sterke krefter som trekker i motsatt retning. Manglende kompetanse og nære bånd mellom politikere og utbyggere er et problem, særlig i små og mellomstore kommuner. Staten må sette klare krav og tydelige nasjonale rammer til arealpolitikken for å sikre naturverdiene både kvalitativt og kvantitativt. Klare rammer for det kommunale selvstyret er vanlig i andre sektorer, også når det gjelder jordvern. Det må bli like vanlig i arealpolitikken, uten at det skal karakteriseres som brudd med lokalt selvstyre av den grunn.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging må omgjøres til nasjonale *føringer*, basert på [tiltakshierarkiet](#), som minimerer naturnedbygging. Statsforvalterne må få klar instruks om å fremme innsigelse dersom de nasjonale føringene brytes og få støtte fra departementet når disse sakene løftes. Vi trenger absolutte krav som ikke tillater inngrep uten statlig dispensasjon i visse typer arealer, som blant annet verneområder, myr og annen våtmark, skog som ikke er blitt flatehogd, annen karbonrik skog, villreinområder, områder med prioriterte og trua arter, utvalgte naturtyper og kulturlandskap, strandsonen og INON-områder.

For å ivareta mer kvantitative mål om naturbevaring og -restaurering bør prinsippet om arealnøytralitet, basert på [tiltakshierarkiet](#), innføres som styrende for kommunenes arealpolitikk. Det betyr at kommunene må oppnå netto null tap av natur. Når kunnskapsnivået tillater det, i form av blant annet bedre kartlegginger og naturregnskap, må målet skjerpes til netto null forringelse av naturens økologiske tilstand. Med slike rammer for arealpolitikken vil eventuelle uunngåelige inngrep måtte kompenseres med restaurering av natur minimum tilsvarende den som bygges ned. Utbyggerne må betale for dette. Dermed oppstår arealsektorens kvotesystem.

Som ledd i alt dette vil Klimautvalgets anbefaling om at det innføres et krav om «planvask», stå sentralt, der arealplanene revideres i tråd med nye krav og føringer. Det vil også være naturlig å styre arbeidet med planlegging på regionalt nivå, for å oppnå mer helhetlige vurderinger og beslutninger på tvers av kommunegrensene og hindre unødige «konkurranser» mellom kommuner som ønsker å tiltrekke seg nye arealkrevende virksomheter.

For å få til effektiv og god arealplanlegging er gode naturregistreringer utført av næringsuavhengige kartleggere en forutsetning. Disse må gjennomføres av kompetent personale, og det må settes av nok tid til at undersøkelsene kan fange opp det som er av verdier ved forskjellige årstider. For å sikre tillit til slike kartlegginger er det også avgjørende at båndet mellom utbygger og utreder brytes. Vi foreslår at det stilles strenge krav til utrederne, og at det er en offentlig instans som blir oppdragsgiver, men at det er utbyggerne som fortsatt må betale for utredningene.

Skogbruket burde fått mer oppmerksomhet i Klimautvalgets utredning. Det er bra at utvalget anbefaler innføring av meldeplikt ved hogst, men vi trenger langt sterkere virkemidler for å gjøre skogbruket bærekraftig. Det må umiddelbart innføres et midlertidig forbud mot hogst i skoger som ikke er blitt flatehogd, inntil de biologiske verdiene i områdene er kartlagt. Samtidig bør det innføres permanent forbud mot flatehogst av naturskog. Målet i den internasjonale naturavtalen om å verne 30 prosent av hav- og landområdene må også gjelde for skogene. Omfanget av hogst må ses i lys av både klima- og naturkonsekvensene, og da bør skogens karbonlager økes på en naturlig måte. Hogst må ikke skje før tømmeret er hogstmodent, og det vil være bra for klimaet å stanse markberedning, nitrogengjødsling og grøfting av våtmark og fuktige skogtyper. Vi har allerede et meget stort omfang av skogsveier. Disse må omfattes av samme lovverk som andre arealinngrep, og subsidiene til bygging av disse må opphøre.

Konklusjon

Vi fraråder å gå videre med punkt 4 arealavgift, som argumentert for ovenfor.

Vi anbefaler Stortinget om å vedta de 18 andre punktene som del av en omfattende kunnskapsbasert og faglig god oppfølging av naturavtalen og tiltak for å implementere denne i Norge. Det vil være naturlig at Stortinget anmoder Regjeringen om å innarbeide disse tiltakene i den kommende naturmeldingen som oppfølging av naturavtalen.

Med vennlig hilsen
Naturvernforbundet

Truls Gulowsen
leder